

roses

'n'

Poetická květina s tisíci a jedním příběhem. Myslíte si, že ji znáte, ale přesto dokáže překvapit. Třeba mírovým poselstvím, které je stejně křehké jako její okvětní plátky. Seznamte se s růží z Afghánistánu, vzácnou ingrediencí, která dost možná brzy přestane existovat.

guns

text CINDY KERBEROVÁ

P

řiznám se, že jsem o růžích z Afghánistánu dlouhá léta netušila. Z pohledu západní kultury to rozhodně není tradiční místo, kde byste růžové květy hledali. Na rozdíl od

Francie, kde v Grasse a okolí pěstují celé rodinné klany růží stolistou – sklízí ji v květnu za východu slunce, kdy se květy pomalu rozevírají, a dají tak maximum drahocenného oleje. Prim hrají Bulharsko a Turecko zásobující celý svět takzvanou damašskou růží, která se od té májové ze země galského kohouta výrazně liší intenzivnějším, až koženým a animálním aromatem a není tak vzácná. Růže za posledních sto dvacet let udržuje druhou příčku v oblíbenosti – v těsném závěsu za jasmínem. Najdete ji v romantických květinových parfémeh jako Miss Dior, Mon Guerlain, bestsellerech Chanel No. 5 nebo Portrait of the Lady od Frederic Malle.

O afghánských růžích jsem poprvé slyšela mluvit Andrease „Andyho“ Tauera během jedné z jeho pražských návštěv. Tento švýcarský parfémář na ní postavil jeden z mých oblíbených niche parfémů Phi Une Rose de Kandahar. Jméno odkazuje k jedné z afghánských provincií a jejímu hlavnímu městu, jehož historie sahá až k Alexandru Velikému. Tauerovo vyprávění, stejně jako vůně samotná mě naprosto pohltily. V málokterém flakonu jsem našla tolik silných emocí a tolik o něm přemýšlela.

Ačkoli jsem ji nikdy neoblékla, téma růží z tohoto exotického kusu země jsem od té doby nosila v hlavě a pořád, marně, hledala další. O spoustě jiných ingrediencí se mluví v superlativech a jejich nesmírné vzácnosti, u této to ovšem skutečně platí. Její produkce je tak malá a komplikovaná, že bych finální produkty spočítala na prstech jedné ruky. Ani se o ní moc nepíše. Informací moc nevygooglujete, archivy časopisů a novin mlčí. Afghánistán přitom patří mezi nejstarší producenty růží vůbec, přestože si jej spojujeme spíše s pěstováním máku na výrobu opia – a jeho rafinací v něco ještě návykovějšího.

Heroin versus růže

V Afghánistánu se vypěstuje až 97 % makovic na produkci tvrdých drog. Paradoxně navzdory tomu, že tato činnost je podle islámského práva tzv. haram čili zakázaná. Růže na rozdíl od makovic nepotřebuje tolik vody, hnojiva ani péče. Její keře při správném zacházení vydrží třicet až padesát let, zatímco mák musíte každý rok zasít znovu. Díky mezinárodním organizacím se začátkem milénia pěstování růží dostalo zpátky do hry. Farmáři se zbavili ilegálních makovic a místo nich za-

čali zušlechťovat damašskou růží dovezenou německými dobrovolníky z Bulharska.

Tauer se k ní dostal před necelými deseti roky. „Obdržel jsem malý vzorek růžového oleje od místní rodinné firmy, která se zabývá získáváním speciálních surovin z ne-tradičních míst. Hned jsem si ho zamiloval,“ vzpomíná parfémář. Oceňuje zejména jeho výjimečnou kvalitu. „Je tak bohatá, skoro jako kaleidoskop. Našel jsem v afghánské růži tolik různých aspektů; je kořeněná, květinová, gurmánská, ostře vystříbřená, dřevitá i vzdušná.“ To všechno v jedné jediné kapičce. Příběh je o to zajímavější, když si vezmete její původ. „Z představy, která farmáři sázejí růže v zelených údolích obklopených horami a válečníky, mi přímo pookřalo srdce. Nákup této suroviny беру jako malou pomoc pěstitelům i tamním ženám.“

Vzkaz v lahvi

V posledních letech se parfémy a kosmetika obecně více zaměřují na reflektování současnosti a reagování na ni. Od #MeToo přes podporu značek afroamerických zakladatelů po smysluplné přemýšlení a jednání na poli udržitelnosti. Vezměte si fenomén upcyklace ingrediencí v péči o pleť po jasná politická prohlášení a pomoc těm méně privilegovaným. Jak říká lidskoprávní aktivistka Barb Stegemann, současné generace chtějí, aby značky jasně deklarovaly své hodnoty. I to bylo důvodem, proč před deseti lety uvedla první parfém pod značkou 7 Virtues z vonných olejů získávaných v regionech jako Haiti, Rwanda nebo právě Afghánistán. U poslední jmenované země vše začalo slibem, který dala svému nejlepšímu příteli, kapitánovi Trevoru Greenovi. „V Afghánistánu se těžce zranil, a když ležel v nemocnici, zavázala jsem se, že budu v jeho mírové misi pokračovat. Díky jednomu článku jsem našla muže jménem Abdullah Arsal,“ popisuje. „Začal s pěstováním růží a pomerančových květů, aby lokální zemědělce odvrátil od nelegálního opia. Začala jsem od něj nakupovat a pracovat na vůni.“

U příležitosti Mezinárodní dne žen v roce 2010 představila Afghanistan Orange Blossom, po níž následovala Noble Rose of Afghanistan (před třemi lety ji přejmenovala na Rose Amber). V obou, jak už jejich názvy napovídají, zásadní ingredience – olej z pomerančových květů a růže – pocházejí ze země ležící na pomezí střední a jižní Asie. Všechny složky unisexových vůní vykupuje za férové ceny od pěstitelů z hospodářsky strádajících oblastí. Tímto způsobem aktivně zlepšuje situaci jednotlivých pěstitelů a jejich rodin, zejména žen, jejichž situace je v zemi i nadále velmi svízelná.

S pomocí Abdullaha Arsala a jeho iniciativy rozšířila kanadská aktivistka a pod-

nikatelka v beauty komunitě povědomí o jedinečném zdroji růžového oleje a pár dalších ingrediencí. Arsal v devadesátých letech emigroval do Spojených států, kde na University of California studoval biochemii. Když mu došly peníze na školné, studia zanechal a pracoval na ekologicky zaměřených farmách. V roce 2002 se vrátil do rodné země, kde začal zvelebovat rodinné pozemky a pustil se do pěstování něčeho tak krásného, jako jsou růžové keře a pomerančovníky. V Arsalovi našla Barb ideálního spojence. Časem mezi nimi vzniklo velmi silné pouto, které vyústilo ve vznik parfémů, které Stegemann celosvětově prodává v síti Sephora, ale také v dokument *Perfume War*. Jeho režie se ujal Michael Melsky a vypráví příběh o válce beze zbraní, boji proti nespravedlnosti a nelidskosti. Jeho natáčení nebylo nijak růžové, tvůrci čelili novým výzvám – Melsky neměl cestovat do Afghánistánu, Tálibán zase bránil Arsalovi poslat natočený materiál ze země.

Cennější než zlato

Podobné pohnutky, jaké stály na začátku 7 Virtues, vedly také Felicity Stuart-Menteath. Před dvěma lety uvedla skotská holistická terapeutka na trh vlastní značku Mentearth, v níž propojuje tradiční rituály staré Anglie a Blízkého východu. „Chtěla jsem v noci dobře spát, proto jsem si vybrala eticky pěstované rostliny šetrné k životnímu prostředí a pocházející ze zdrojů, u nichž si mohu být jista, že farmáři dostávají za svou tvrdou práci spravedlivou odměnu,“ vysvětluje. V současnosti vyrábí v malých sériích šest olejů na tvář a tělo včetně Wild Path Body Oil, v němž pracuje právě s růžemi z Afghánistánu. Malá černá lahvička s drobným bílým písmem představuje jiskřičku naděje pro malé pěstitelky, kterým až do letošního podzimu garantovala pravidelný odbyt a alternativu, díky které mohli přejít od pěstování máku pro výrobu tvrdých drog k legálnímu a bezpečnému byznys s královnou květin. Nemluvě o dvojnásobném výdělku.

Vedle humanitární motivace stojící za výběrem hlavní ingredience vyzdvihuje Felicity jedinečné vlastnosti éterického oleje z růže damašské, označovaného také jako růže otto. „Jde o nádhernou, velmi luxusní vůni. Tento olej je v současnosti extrémně vzácný a je obtížné jej získat. Je cennější než zlato,“ zdůrazňuje. Z okvětních lístků damašské růže se parou opatrně získává olej se zjemňujícími a vyživujícími vlastnostmi působící blahodárně jak na pokožku, tak i lidskou mysl. „Jeho vůně mě fascinuje, musela jsem ji zachytit do lahvičky. Intenzita aromatu vám mimo jiné prozradí stáří oleje – čím je druh růže starší, tím výrazněji její olej voní.“ Ke vzácnému oleji přidala ještě santálové dřevo

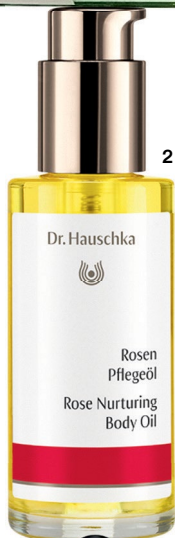
a olej z pačule, slunečnic, lískových ořechů, pupalky a heřmánkových semínek. Díky výrazné vůni používá řada zákazníků tělový olej namísto parfému.

Kdybyste si chtěli pořídit čistý olej růže otto, připravte si alespoň sedm set korun za mililitr. Pokud by se vám poštětilo a někdo byl ochotný prodat ten afghánský, cenu si ještě zmnohonásobte. Zásob je na světě velmi málo a otázkou zůstává, kdy a jestli bude nějaký další. „V současnosti je situace velmi složitá. Spoustu aktivit jsme museli pozastavit do doby, než nová vláda vydá jasné instrukce a pravidla, za jakých projekty budou moci pokračovat. Zejména ty, do kterých jsou zapojené ženy,“ vysvětluje Simone Pott, mluvčí organizace Welthungerhilfe, která v roce 2004 iniciovala pěstování růží na původně makových polích a zapojení místních žen. „Dalším problémem je momentální kolaps afghánského bankovního systému a částečné uzavření hranic s Pákistánem.“

A co dál?

Otázka, na kterou momentálně nikdo nezná odpověď. Komunikace s charitativními organizacemi je ze strany nového režimu téměř nulová, Afghánistánu hrozí humanitární krize. Prioritou je na zimu zajistit alespoň nejnnutnější pomoc pro přežití místních obyvatel, plány do budoucna jdou stranou. Co se děje s ženami, nikdo příliš netuší. Po převzetí kontroly Tálibánem byly všechny okamžitě propuštěny z práce, z ulic zmizely billboardy zobrazující ženské tváře, nesmějí se vrátit na univerzitu. Staly se z nich obětané druhé kategorie. Zářijové protesty žen v ulicích Kábulu Tálibán potrestal bitím bičem, elektrickými kabely a obušky. Strach z nové vlády a jejich kroků donutil politicky a veřejně aktivní ženy i muže uprchnout ze země.

Nový režim v říjnu jednal s americkou delegací o možném zajištění humanitární pomoci a odblokování rezerv afghánské centrální banky. Obyvatelé s velkou pravděpodobností budou čelit hladu z důvodu obrovského sucha, zemědělci přišli o většinu úrody. Spousta z nich opustila svá pole a žijí v provizorních táborech. Podle OSN obyvatelům hrozí akutní podvýživa. Organizace spojených národů říká, že bez pomoci se celková situace vymkne jakékoli kontrole. Co se stane s programem na pěstování růží, v tuto chvíli nikdo netuší. „Bohužel v současnosti nemáme žádnou garanci, že tato nádherná ingredience bude v příštím roce k dispozici,“ říká Felicity Stuart-Menteath. Její značka Menteath, stejně jako ostatní, se růžovým olejem stačila zásobit, ale je dost možné, že se jedná o poslední várku ingredience. „Mám pocit, že se zemědělci budou muset vrátit k alternativním zdrojům obživy, aby tyto



těžké časy přežili. A mohou trvat dlouho.“ Partnerské organizace zajišťující prodej růžového oleje vidí budoucí produkci skepticky a velmi nejistou. „Vypadá to, že proces, při němž známi pěstitelé máku na výrobu opia, kteří se v rámci programu ALP přeorientovali na etické a udržitelné živobytí spojené s růžemi, se také vzhledem k nejasné budoucnosti zásadním způsobem naruší.“

Věštění z křišťalové koule se týká i samotných produktů. Všichni mají ale v jednom jasně. Afghánskou růži nic nenahradí a ani se o to nebudou pokoušet. „Rozhodně nebudu měnit složení parfémů,“ upozorňuje Andy Tauer. „Kvalita musí zůstat na prvním místě. Dívám se na to velmi pragmaticky. Vůně jsou o letmých dojmech, zasáhnou naše smysly a zase zmizí. Nevyrábím parfém, aby existovaly na trhu donekonečna.“ Jakmile nastane moment, kdy hlavní ingredience dojde, parfém zmizí. Stejný přístup má i Barb Stegemann ze 7 Virtues. „Pár let, záleží na poptávce, vydržíme, ale pak přestanou existovat.“ Roky, během nichž se povedlo vybudovat efektivní systém pomoci pro válkou zničenou zemi a úspěšně, byť v malém měřítku, zlepšovat každodenní život i vyhlídky do budoucna celým rodinám, vzaly zaslavě. Projekt s obrovským dopadem zejména na životy afghánských žen se během chvíle sesypal jako domeček z karet. „Láme mi to srdce, udělali jsme společně tolik dobrého pro spoustu rodin, pro otce, matky a jejich děti, kteří se rozhodli vyměnit nelegální opiové makovice za nádherné růže.“ Zároveň dodává, že se i nadále bude snažit maximálně podporovat a pomáhat místním. Ovšem jak a kdy to bude možné, zůstává ve hvězdách. ●

1 Parfémová voda Phi One Rose de Kandahar, TAUER PERFUMES, 4050 Kč 2 Tělový olej Růže, Dr. HAUSCHKA, 458 Kč 3 Tělový olej Wild Path Body Oil, MENTEATH, 57 € 4 Parfémová voda Rose Amber, 7 VIRTUES, 2 520 Kč

Vogue atd.

Největšími producenty růžového oleje jsou Bulharsko a Turecko, kde se pěstuje tzv. damažská růže. Díky klimatu je její vůně intenzivní s ovocně-dřevitými fasetami, může být až animální s koženými podtóny. Francie si vydobyla prvenství díky májové růži, jde o růži stolistou sklizenou v průběhu května. V parféměch se obecně uvádějí obě jen jako růže.

Jednou ze společností zajišťujících produkty afghánské růže je Afghan Rose Ltd. V době sklizně firma zaměstnávala více než 120 lidí. Růžové listky se destilovaly v Džalálábádu ve východní části Afghánistánu, i toto město letos obsadil Tálibán.

Okvětní listky růží se musejí zpracovat okamžitě po utržení, během několika málo hodin, jinak ztratí svou typickou vůni.